

Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

Nacionalinei sporto agentūrai prie Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos

Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komisijai

Lietuvos Respublikos Seimo Jaunimo ir sporto reikalų komisijai

Lietuvos tautiniam olimpiniam komitetui

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai

KREIPIMASIS DĖL NACIONALINĖS SAUGIĄ SPORTO APLINKĄ UŽTIKRINANČIOS SISTEMOS ĮTVIRTINIMO

2026-01-14

DĖL SEKSUALINIO PRIEKABIAVIMO IR SMURTO PREVENCIJOS LIETUVOS SPORTE

Mes, žemiau pasirašiusieji(-sios), reikalaujame neatidėliotinai spręsti sistemines seksualinio priekabiavimo, smurto, lyčių nelygybės, žmogaus ir vaiko teisių pažeidimo problemas.

Raginame įsteigti nacionaliniu mastu veikiančią, centralizuotą pranešimų apie nederamą elgesį sporto sektoriuje, reagavimo į juos ir pagalbos nukentėjusiesiems(-ioms) sistemą, kuri užtikrintų realią apsaugą nuo seksualinio priekabiavimo ir smurto, ypač nepilnamečiams. Ši struktūra turi būti nepriklausoma, jos funkcijos negali būti deleguotos sporto organizacijoms ar vykdomos savireguliacijos principu.

Paviešinti seksualinio priekabiavimo, psichologinio smurto ir piktnaudžiavimo galios santykiais atvejai Lietuvos sporte (dviračių treke, plaukime, tinklinyje, krepšinyje ir kitose sporto šakose) atskleidžia sisteminę problemą, kuri iki šiol nėra sprendžiama valstybiniu lygmeniu. Ypač didelį susirūpinimą kelia tai, kad dalis šių atvejų susiję su nepilnamečiais sportininkėmis.

Lietuvos Respublikos teisės aktai įpareigoja užkirsti kelią diskriminacijai, seksualiniam priekabiavimui ir užtikrinti saugią darbo, ugdymo aplinką. Šios normos taikomos ir sporto sektoriui, tačiau čia vis dar nėra:

- centralizuotos, nepriklausomos ir saugios pranešimų apie seksualinį priekabiavimą, smurtą sistemos;
- aiškių, privalomų reagavimo mechanizmų;
- vieningų prevencijos ir apsaugos standartų visoms sporto organizacijoms.

SITUACIJOS VERTINIMAS

Iki šiol nėra sukurta nacionalinė sistema, pajėgi realiai apsaugoti sporto bendruomenės narius(-es) nuo seksualinio smurto. Sporto federacijos Lietuvoje turi plačias diskrecines galias ir daro didelę įtaką sportininkų profesiniam gyvenimui. Todėl, kai sektoriuje trūksta su žmogaus teisių ir saugios aplinkos užtikrinimu susijusių kontrolės mechanizmų, sportininkai, ypač jaunos merginos ir mergaitės, bijo kreiptis pagalbos dėl galimo spaudimo, reputacinės žalos ar grėsmės sportinei karjerai

Tačiau dauguma sporto organizacijų vis dar:

- neturi patvirtintų seksualinio priekabiavimo prevencijos ir reagavimo politikų;
- neturi nepriklausomų etikos ar saugios aplinkos komisijų (ar atstovo(-ės));
- neužtikrina psichologinės pagalbos nukentėjusiems(-ioms).

SIŪLOMI SPRENDIMAI

Atsižvelgiant į išdėstytą situaciją būtina:

1. Sukurti centralizuotą, pranešimų apie seksualinį priekabiavimą ir smurtą (įskaitant kitą nederamą elgesį) sporte struktūrą, kuri:

- būtų nepriklausoma nuo sporto organizacijų;
- apimtų ir nepilnamečių apsaugą;
- užtikrintų konfidencialumą;
- vadovautųsi aiškiu, Lietuvos įstatymus atliepiančiu reagavimo algoritmu.

2. Įtvirtinti visoms sporto organizacijoms privalomus reikalavimus:

- turėti saugios darbo/ ugdymo aplinkos, seksualinio priekabiavimo, smurto ir etiško elgesio politiką;
- patvirtinti seksualinio priekabiavimo prevencijos ir reagavimo į pranešimus procedūras;
- sudaryti nepriklausomas, atvejų nagrinėjimui skirtas komisijas, kuriose nebūtų interesų konflikto.
- užtikrinti psichologinę pagalbą nukentėjusiems(-ioms) ir/ar konfliktinių situacijų dalyviams(-ėms).

3. Numatyti realius sankcijų mechanizmus sporto organizacijoms, kurios:

- neturi prevencinių politikų;
- ignoruoja pranešimus;
- daro spaudimą nukentėjusiems(-ioms), žurnalistams(-ėms) ir/ arba kitiems asmenims.

4. Įgyvendinti privalomas mokymų programas treneriams, vadovams ir sporto organizacijų darbuotojams apie:

- seksualinio priekabiavimo atpažinimą;
- lyčių lygybę;
- vaiko teisių apsaugą;
- žmogaus teises ir olimpines vertybes.

5. Vykdyti reguliarias, anonimines sporto bendruomenės apklausas ir jų ataskaitas teikti atsakingoms institucijoms, siekiant:

- identifikuoti rizikas bei problemas;
- stebėti situacijos dinamiką;
- formuoti įrodymais grįstą sporto politiką.

Pavieniai atsistatydinimai ar pavėluotos reakcijos po viešų skandalų nesprendžia problemos esmės. Lietuvos sporto sektoriui reikalingi sisteminiai sprendimai. Tikimės konkrečių ir neatidėliotinių veiksmų užtikrinant saugią, pagarbią ir žmogaus teisėmis grįstą sporto aplinką Lietuvoje.

Kreipimąsi parengė

VšĮ Lygių galimybių plėtros centras

Organizacijų, pasirašiusių kreipimąsi sąrašas:

1. Marijampolės apskrities moters veiklos centras
2. Lietuvos Žmogaus teisių centras
3. VšĮ Ribologija
4. Moterų informacijos centras
5. VšĮ Įvairovės edukacijos namai
6. VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centras
7. Meno laboratorija "Kiaurai sienas"
8. Veda Vidus - VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras
9. Lietuvos moterų lobistinė organizacija
10. VšĮ Diversity Development Group
11. VšĮ Romų visuomenės centras
12. Asociacija LGL
13. Labdaros ir paramos fondas "Frida"
14. VšĮ "Namų mama"
15. Žmogaus teisių stebėjimo institutas
16. Utenos Moterų centras
17. Moterų teisių asociacija
18. Emocinės pagalbos ir konsultacijų centras
19. Socialinių inovacijų fondas
20. Alytaus miesto moterų krizių centras
21. Anykščių moterų užimtumo ir informacijos centras
22. Moterų veiklos inovacijų centras
23. Stebėk teises
24. Dingusių žmonių šeimų paramos centras
25. Nacionalinė asociacija prieš prekybą žmonėmis
26. Lietuvos universitetų moterų asociacija (LUMA)
27. Neliečiama
28. Moters užimtumo informacijos centras
29. Širvintų moterų klubas "Jums"